

SHAKESPEARE – PUUMALAINEN

LEAR

OPETUSMATERIAALIT 2023

KANSALLISTEATTERI
Yleisötyö

Ennakkotehtävät

Lämmittelytehtävä: LEAR-sanalla leikittely

Luokka jaetaan neljään osaan ja kullekin ryhmälle annetaan eri kirjain: L, E, A tai R.

1. Ensimmäisenä on minuutti aikaa keksiä mahdollisimman monta adjektiivia, jotka alkavat ryhmän kirjaimella.
2. Toiseksi vaihdetaan kirjaimia siten, että ne joilla äsken oli L on nyt E, E>A, A>R ja R>L. Nyt on minuutti aikaa keksiä mahdollisimman monta substantiivia oman ryhmän kirjaimella.
3. Kolmanneksi vaihdetaan kirjaimia taas eteenpäin, E>A, A>R, R>L, L>E. Nyt on minuutti aikaa keksiä mahdollisimman monta verbiä oman ryhmän kirjaimella.
4. Neljänneksi vaihdetaan vielä kirjaimia eteenpäin, A>R, R>L, L>E, E>A. Nyt on minuutti aikaa keksiä mahdollisimman monta mitä tahansa sanaa, jotka liittyvät teatteriin.

Vaihtoehtoinen tehtävä (voi tehdä myös molemmat)

Luokka jaetaan neljään osaan ja kullekin ryhmälle annetaan eri kirjain: L, E, A tai R.

1. Ensimmäisenä on minuutti aikaa keksiä mahdollisimman monta rahaan, omistamiseen ja talouteen liittyvää sanaa, jotka alkavat ryhmän kirjaimella.
2. Toiseksi vaihdetaan kirjaimia siten, että ne joilla äsken oli L on nyt E, E>A, A>R ja R>L. Nyt on minuutti aikaa keksiä mahdollisimman monta perhe-elämään ja perhesuhteisiin liittyvää sanaa oman ryhmän kirjaimella.
3. Kolmanneksi vaihdetaan kirjaimia taas eteenpäin, E>A, A>R, R>L, L>E. Nyt on minuutti aikaa keksiä mahdollisimman monta sanaa, jotka ovat pahan ihmisen ominaisuuksia tai tekoja oman ryhmän kirjaimella.
4. Neljänneksi vaihdetaan vielä kirjaimia eteenpäin, A>R, R>L, L>E, E>A. Nyt on minuutti aikaa keksiä mahdollisimman monta sanaa, jotka ovat hyvän ihmisen ominaisuuksia oman ryhmän kirjaimella.

Lopuksi lasketaan, mikä ryhmä keksi eniten sanoja. Voidaan myös tutkia, millaisia sanalistoja syntyi. Lisäksi voidaan pohtia, oliko tehtävä reilu, kun ryhmillä oli eri kohdissa eri kirjaimet. Voiko tehtävänantoa verrata elämään?

Juoni – henkilöt

1) TUTUSTUTAAN JUONEEN JA ENNAKOIDAAN TULEVAA

Opettaja jakaa liite 1:n juonipalat ryhmille. Järjestäkää juonen osat oikeaan järjestykseen.

[Tarkistakaa esimerkiksi Wikipediaa apuna käyttäen juonen oikea järjestys.](#)

Huomatkaa, että juonipaloihin juonta on hieman yksinkertaistettu ja osa nimistä jätetty mainitsematta.

[Katsokaa Kansallisteatterin sivuilla olevia kuvia.](#)

Millaisia eroja tulee pelkkien kuvien avulla esille alkuperäiseen näytelmään verrattuna:

- henkilöissä?
- miljöössä?
- entä mistä ajattelette erojen johtuvan?

2) HENKILÖT

Piirtäkää henkilöiden välisistä suhteista henkilökaavio. Merkitkää kaavioon kaikki henkilöiden väliset suhteet. [Apuna voi käyttää Wikipedian juonta ja henkilöluetteloa.](#)

Teatterietiketti

Opiskelijat asettuvat jonoon tai riviin luokan keskelle. Toisella seinällä on ”SAMAA MIELTÄ” ja toisella seinämällä ”ERI MIELTÄ”. Opettaja lukee ääneen kysymykset ja opiskelijat liikkuvat luokassa sen mukaan, mikä heidän mielestään on oikea vastaus. Jokaisen vastauksen jälkeen voidaan keskustella oikeista ja vääristä vastauksista.

VÄITTEET:

- Tragediaesityksessä saa nauraa, jos siinä on hauska kohta. SAMAA MIELTÄ / ERI MIELTÄ.
- Teatteriin voi tulla vähän myöhässä. SAMAA MIELTÄ / ERI MIELTÄ.
- Teatterissa käyvät vain keski-ikäiset ja sitä vanhemmat. SAMAA MIELTÄ / ERI MIELTÄ.
- Teatterissa ei saa syödä popcornia tai sipsejä. SAMAA MIELTÄ / ERI MIELTÄ.
- Shakespearen aikaiset näytelmät kertovat niin vanhoista asioista, ettei nykyihminen voi mitenkään samaistua niihin. SAMAA MIELTÄ / ERI MIELTÄ.
- Teatterissa saa väliajalla käydä vessassa. SAMAA MIELTÄ / ERI MIELTÄ.
- Teatterista on hyvä lähteä pois heti, kun näytelmän puheosuus on loppunut, jotta ehtii ensin narikalle. SAMAA MIELTÄ / ERI MIELTÄ.
- Teatterissa ei saa ottaa kuvia hyvistä kohdista. SAMAA MIELTÄ / ERI MIELTÄ.
- Kesken teatteriesityksen voi vilkaista puhelinta ja katsoa, onko tullut viestejä. SAMAA MIELTÄ / ERI MIELTÄ.
- Teatteriesitystä voi kommentoida kuiskaillen kaverille. SAMAA MIELTÄ / ERI MIELTÄ.
- Riittää, että tulee teatteriin minuuttia ennen näytelmän alkua. SAMAA MIELTÄ / ERI MIELTÄ.

LIITE 1

Tulostettava juonipohja, josta voi leikata juonen osat liuskoiksi (Ennakkotehtävät ☉ Juoni – henkilöt ☉ Tehtävä 1).

<p>Kuningas Lear jakaa perintönsä kahdelle vanhimmalle pojalleen ja jättää nuorimman ilman, koska tämä ei suostunut kilpailemaan rakkaudenosoituksissa.</p>
<p>Lear karkoittaa kuopuksensa Cornelian ja uskollisimman palvelijansa, Kentin, maasta. Hän tulee hulluksi. Palvelija Kent kuitenkin palaa valepuvussa. Learia seuraa myös lohduttava ja pilkkaava narri.</p>
<p>Gloucesterin jaarlin äpärapoika Edmund on katkera, koska hänelle ei kuulu mitään Gloucesterin perinnöstä, vaan kaiken perii aviossa syntynyt poika Edgar. Hän uskottelee isälleen Edgarin suunnittelevan tämän murhaa. Gloucester menee raivosta suunniltaan ja Edgar joutuu pakenemaan hulluksi kerjäläiseksi naamioituneena.</p>
<p>Kuningas Learin kaksi vanhinta tytärtä ovat huhujen mukaan riidoissa. Edmund uskottelee toisen miehelle, että hänen isänsä Gloucester on petturi ja mies puhkaisee Gloucesterin silmät. Tämä jää harhailemaan sokeana.</p>
<p>Gloucester tapaa harhaillessaan aviossa syntyneen poikansa Edgarin, mutta ei tunnista häntä. Hän haluaa hypätä alas kalliolta, sillä hänelle on selvinnyt äpärapoikansa juoni. Edgar kuitenkin estää sen juonellaan.</p>
<p>Kuninkaan tyttäret havittelevat miehekseen Edmundia. Toinen heistä lähettää Edmundille kirjeen, mutta kirjettä saattanut palvelija törmää matkalla Edgariin, joka tappaa palvelijan ja saa kirjeen käsiinsä. Kirjeessä tytär on pyytänyt Edmundilta miehensä surmaa, jotta voisi avioitua Edmundin kanssa.</p>
<p>Kuningas ajautuu sotaan ja joutuu lopulta vangiksi nuorimman tyttärensä Cornelian kanssa, jonka hän aluksi ajoi maanpakoon. Nyt vankeudessa hän vannoo uskollisuutta ja rakkautta kuopukselleen.</p>
<p>Edgar vie Learin tyttären miehelle kirjeen, jossa kerrotaan tämän murha-aikeista. Edmund haastetaan Edgarin kanssa kaksintaisteluun, jossa hän haavoittaa Edmundia kuolettavasti. Gloucester kuolee järkytykseen ja kuninkaan vanhimmat tyttäret kuolevat myös, kun toinen heistä tappaa ensin toisen ja sitten itsensä. Edmund tunnustaa, että on määrännyt myös Learin ja Cornelian murhattavaksi. Edgar ei ehdi estää kuolemia.</p>
<p>Edgar ja Kent jäävät hallitsemaan maata.</p>

Tehtävät

Henkilöt – luonteet

1. Asettakaa pienissä ryhmissä hahmot nelikenttään siten, että heidän ominaisuutensa vastaavat sopivaa nelikentän kohtaa. Perustelkaa hahmojen paikat ja keskustelkaa eri ryhmien mahdollisista eroista. Kenet henkilöistä on helppoa asettaa nelikenttään? Entä vaikeaa? Miksi? Ketkä hahmoista edustavat ääripäitä ja ketkä ovat keskeisimmällä? Miksi?

Tätä tehtävää varten ryhmille tulisi tulostaa nelikentät ja hahmokuvat. Tehtävä onnistuu myös ilman tulostusta siten, että jokainen ryhmä piirtää mallin mukaisen nelikentän ja kirjoittaa eri hahmot siihen. Opettaja voi tällöin näyttää esimerkiksi hahmojen kuvia, joiden alla on hahmojen käsiohjelman mukaiset nimet.

2. Keksikää muita nelikentän ulottuvuuksia ja asettakaa hahmot uudenvälisiin nelikenttiin. (esim. Itsekäs – huolehtiva, sortaja – sorrettu)

Kuka minä olen? -peli

Tulosta ja leikkaa opiskelijoille liuskat, joissa on minämuotoisia väitelauseita (B).

Lauseet voivat olla pöydällä levällään koko ryhmän nähtävänä. Kukin valitsee itselleen mielessään hahmon ja nostaa pöydältä kolme liuskaa, joissa on valittuun hahmoon sopivia minämuotoisia väitelauseita. Jokainen lukee vuorotellen valitsemansa liuskat ääneen ja muut yrittävät arvata, kuka hahmoista hän on. Oma vuoro aloitetaan kysymällä ensin "Kuka minä olen?"

Juoni

Järjestäkää juonen osat oikeaan järjestykseen. Keskustelkaa, mitkä kohdat on tuottivat ongelmia tai olivat vaikeimpia järjestää. Miksi?

Tätä tehtävää varten opettaja voi tulostaa ja leikata juonen osat paloiksi (liite C).

Tutustukaa Wikipediasta alkuperäiseen Kuningas Learin juoneen. Miten se eroaa Kansallisteatterin näytelmän juonesta?

- 1) Tutustukaa ensin seuraaviin draaman käsitteisiin (selitteet Tieteen termipankista):

- **Draamallinen ironia:** draamallisessa ironiassa yleisö tajuaa näyttämötilanteen merkityksen ja seuraukset, näytelmähenkilö ei. Draamallista ironiaa on käytetty sekä tragedioissa että komedioissa.

- **Peripetia eli käännekohta:** tragedian tapahtumien äkillinen ja ratkaiseva käänne huonompaan.
- **Anagnorisis eli tunnistaminen:** totuuden hetki, jolloin tietämättömyys vaihtuu tiedoksi: kun esimerkiksi outo henkilö havaitaan tutuksi tai oivalletaan äkkiä olosuhteiden todellinen laita. Anagnorisis edeltää usein päähenkilön elämäntilanteen kääntymistä, komediassa onneen, tragediassa onnettomuuteen.
- **Katharsis eli puhdistuminen:** taidekokemuksen yhteydessä tapahtuva puhdistautuminen ja jalostuminen, vapautuminen ahdistuksesta ja jännityksestä
- **Hybris eli ylpeys:** uhmakas ylimielisyys, antiikin klassisissa tragedioissa päähenkilön vastoinkäymisten alku.
- **Hamartia eli virhe:** tuhoisiin seurauksiin johtava rikkomus tai virhetoiminta, joka saattaa johtua ylimielisyydestä eli hybrisestä mutta usein myös erehdyksestä tai tietämättömyydestä.

2) Missä juonen kohdissa tapahtuu edellä olevia tragedian elementtejä? Pohtikaa yhdessä ja nimetkää juoneen kohdat. Voitte käyttää apuna edellisen tehtävän juonipaloja.

Visuaalisuus, scenografia

• LEAR (logo)

Millaisia merkityksiä kirjaimet lavalla saavat?

Miten kirjaimia on käytetty apuna näytelmässä?

• Valaistus ja lavastus

Missä tarkoituksissa käytettiin lavan yläpuolella olevaa neliötä?

Mitä mielikuvia neonvalot herättivät?

• Musiikki ja äänet

Millaista musiikkia esityksessä oli?

Millaisia tunnelmia äänimaailma esitykseen loi?

• Puvustus ja maskeeraus

Miksi osa hahmoista oli pukeutunut armeijan talviasusta tehtyyn kuosiin toisella puoliajalla?

Millaisia ajatuksia herätti ensimmäisen puoliajan musta-kultaiset vaatteet?

Millaisia värejä ja tyylejä oli pukeutumisessa muilla? Miksi?

Miten Gloucesterin tytärten pukeutuminen ja tyyli erosivat toisistaan?

Teemat, analyysi

- Kuka hän on? Luokka jaetaan kahtia kahdeksi yhtä suureksi ryhmäksi ja ryhmät siirtyvät eri puolille luokkatilaa. Ryhmät valitsevat joukostaan kolme vastaajaa ja henkilöt, joita he esittävät. Henkilöt kirjoitetaan lapulle. (Opettaja voi ehdottaa toisia henkilöitä, jos on valittu liiaksi samoja.) Henkilöt voivat olla joko Lear, esikoinen, keskimäinen, kuopus, Kent, Gloucester, laillinen tytär tai laiton tytär. Ryhmä ei saa paljastaa valitsemiaan hahmoja toiselle ryhmälle.
- Ryhmät keksivät toisen ryhmän hahmoille maksimissaan viisi kysymystä seuraavista aihealueista: *Rehellisyys ja luottamus*
Välittäminen ja rakkaus
Raha ja omistaminen
- Jos kysymykset ovat sellaisia, että niihin voi vastata vain "kyllä" tai "ei" (tai muulla tavalla hyvin lyhyesti), toisella ryhmällä on oikeus kysyä jatkokysymyksenä "miksi?".
- Tämän lisäksi ryhmä valmistautuu vastaamaan keskenään valitsemissaan hahmoissa kysymykseen "mikä on elämän tarkoitus?" Kysymysten keksimiseen ja elämän tarkoituksen määrittelyyn eri henkilöiden mukaan on aikaa noin 5–7 minuuttia. Opettaja voi pidentää aikaa, jos vaikuttaa siltä, ettei ehditty saada esivalmisteluja valmiiksi.
- Kun kysymykset on keksitty, ryhmät saavat vastata vuorotellen toisen ryhmän esittämiin kysymyksiin siten, että valitut vastaajat esittävät henkilöjä ja antavat vastauksen.
- Vastaaja saa kysyä apua vastaukseensa myös ryhmältään eli jokaisen kysymyksen jälkeen on pieni hetki aikaa neuvotella vastauksesta. Lopuksi henkilö vastaa myös kysymykseen "mikä on elämän tarkoitus?"
- Vastausten perusteella vastakkainen ryhmä päättelee, ketä hahmoa toinen joukkue vuorollaan esitti.
- Edellisen tehtävän jälkeen voidaan keskustella, millaisia ajatuksia elämän tarkoituksesta nousi näytelmästä esille ja elivätkö henkilöt näytelmässä kuten ajattelivat asioista, vai oliko jonkun toiminta ristiriitaista.

Lopuksi

LEAR-RENTOUTUS ELI TYHJÄN MUISTIN RENTOUTUMISHARJOITUS

(Opettaja voi laittaa taustalle linnunlaulua, rauhallista musiikkia tai luontoääniä. Harjoitus toimii hyvin, jos opettaja etenee vasta sitten, kun kaikki ovat rauhallisesti paikoillaan ja ilmaisseet rauhallisuudella mukanaolonsa. Jos rauhoittumista tehtävään ei vaikuta tapahtuvan riittävästi, opettaja voi pyytää jokaista harjoitukseen valmista esimerkiksi nostamaan peukalon hetkeksi ylös.)

Ohjeistus:

- Käsittelytunnin päättää Lear-rentoutus. Jokainen menee istumaan rauhalliseen paikkaan ja ottaa levollisen asennon. Kädet voivat levätä joko pöydällä tai sylissä. Jalkapohjien on hyvä koskettaa maata, eivätkä jalat saa olla ristikkäin. Kun kaikki ovat ottaneet hyvän asennon, suljetaan silmät.

(Opettaja lukee ääneen rauhallisella äänellä. Taukoja voi pitää eri kappaleiden välissä.)

- Sulje silmäsi ja hengitä syvään nenän kautta ilmaa sisään ja ulos. Voit laskea, että uloshengityksesi kestää vähintään sen ajan, että ehdit rauhallisesti laskea neljään. Kun rytmi on löytynyt, voit jättää laskemisen.
- Jos ajatuksesi alkavat harhailla, käännä ne menneiden tapahtumien ja nykyhetken muistelusta asioiden ihmettelyyn ja kyseenalaistamiseen. Kuvittele, ettet oikeasti muista menneisyyttäsi, muita läsnäolevia ihmisiä tai sitä, mitä seuraavaksi tapahtuu. Jos mieleesi pyrkii jokin tosimaailman muisto tai liian todellinen ajatus, suhtaudu hetki siihen epäilyllä ja pyri ajattelemaan, että asia olisikin aivan toisin. Muista samaan aikaan pitää yllä rauhallista hengitystä. Ohjaa ajatuksiasi siihen saakka kunnes saat seuraavan ohjeen.

(Annetaan hetki aikaa keskittyä harjoitukseen.)

- Pidä vielä silmäsi suljettuina ja hengityksesi tasaisena. Nyt alat pikkuhiljaa muistaa, missä olet. Mikä on ensimmäinen ajatuksesi, mikä kiinnittää sinut todellisuuteen? Minkä asian muistat tilasta, oloilastasi tai tästä päivästä päällimmäisenä? Mieti hetki, miksi asia on sinulle nyt tärkeä tai nousee niin helposti mieleen.
- Pidä vieläkin silmäsi suljettuina. Kun pian avaat silmäsi, kiinnitä huomiosi johonkin, mitä et olisi muistanut. Voit nyt avata silmäsi ja palata todellisuuteen. Mihin kiinnitit ensin huomiosi?
- Voit kertoa, millainen kokemus rentoutumishetki sinulle oli joko vierustoverille tai kaikille.

TULOSTETTAVA LIITE A

Tulosta ja leikkaa oheiset hahmokuvat ja nelikenttä ryhmille tehtävään 1, kohdassa "Henkilöt – luonteet".

KUOPUS

LEAR

LAILLINEN TYTÄR

LAITON TYTÄR

GLOUCESTER

KENT

KESKIMMÄINEN

ESIKOINEN

REHELLINEN

VALHEELLINEN

VALLANHIMOINEN

RAKASTAVA

TULOSTETTAVA LIITE B

Tulosta ja leikkaa väitteet liuskoiksi tehtävään 2, kohdassa "Henkilöt – luonteet".

Pidän juonittelusta.	Olen rehellinen.
Rakastan aidosti vanhempaini.	Haluan hallita.
Olen omistautunut työlleni.	En halua valtaa.
Olen tasapuolinen.	Fyysiset ominaisuuteni rajoittavat toimintaani.
Olen älykäs.	Olen itsekäs.
Olen huolehtiva.	Minua on sorrettu.
Minuun voi luottaa.	Kadun tekemisiäni.
Valta on minulle tärkeämpää kuin oikeudenmukaisuus.	Olen oikeudenmukainen.
Olen hyväuskoinen ja sinisilmäinen.	Haluan enemmän valtaa ja rikkautta kuin muilla.
Minua ei haittaa, vaikka toimintani sortaa muita.	Kannatan sotaa!
Haluan rauhaa.	Elämä on peliä, jossa ovelin voittaa.
Haluan ison perinnön.	Toivon vanhempani kuolemaa.

TULOSTETTAVA LIITE C

Tulosta ja leikkaa paloiksi tehtävään 1, kohdassa "Juoni".

<p>Lear ilmoittaa päättävänsä luopua kruunusta ja jakaa valtakuntansa poikiensa kesken. Hän yrittää saada lapsensa kilpailemaan keskenään rakkaudesta isäänsä.</p>	<p>Gloucesterin jaarlin laitton tytär on katkera, koska hänelle ei kuulu perintöä. Hän punoo juonen, ja kertoo isälleen valheen, että tämän laillinen tytär aikoi tappaa isänsä.</p>	<p>Sokeana harhaileva Gloucesterin jaarli törmää lailliseen tyttärensä, jota hän luulee kerjäläiseksi ja pyytää palvelusta johdattaa jyrkän teelle itsemurhaansa varten. Laillinen tytär estää itsemurhan viemällä isänsä tasaiselle alustalle.</p>
<p>Nuorin poika kieltäytyy kilpailemasta rakkaudenosoituksilla veljiensä kanssa. Lear raivostuu ja katkaisee välit kuopukseensa sekä lähettää tämän maanpakoon.</p>	<p>Laillinen tytär joutuu valheen vuoksi pakenemaan hulluksi kerjäläiseksi makuupussiin naamioituna.</p>	<p>Laitton tytär juonii salakihlat molempien Learin vanhimpien lasten kanssa. Nuorin veljeksistä yrittää palauttaa äitinsä muistin. Äiti tunnistaa poikansa, katu virheitään mutta hän ei ole enää kykenevä hallitsemaan.</p>
<p>Kent yrittää puolustella nuorimmaista ja joutuu myös itse lähtemään maanpakoon, pois Learin palveluksesta.</p>	<p>Learin vanhimmat pojat kääntävät selkensä äidilleen. He ajautuvat myös toisiaan vastaan.</p>	<p>Learin vanhimmat pojat kuolevat. Nuorin poika kuolee myös. Valkoiselle penkille istuminen on merkki kuolemasta.</p>
<p>Kent palaa takaisin Learin luokse, joka ei tunnista häntä. Kent on uskollinen Learille, vaikkakin käyttäytyy kuin narri.</p>	<p>Laittoman tyttären valheiden Gloucesterin petturuudesta vuoksi Learin vanhimmat pojat rankaisevat Gloucesterin jaarlia ja puhkaisevat hänen silmänsä.</p>	<p>Lopulta laillinen ja laitton tytär taistelevat. Heidän lisäksi enää Lear ja palvelija Kent ovat hengissä. Laitton tytär haavoittuu ja ennen kuolemaansa tunnustaa syntinsä sekä käskynsä tappaa Lear. Lear kuolee ennen kuin laillinen tytär ehtii estää. Laillisesta tyttärestä tulee valtakunnan uusi hallitsija.</p>